

فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی
دوره ۱۵، شماره ۱ (پیاپی ۵۰)، بهار ۱۳۹۹
شاپای چاپی ۵۹۶۸-۲۵۳۸ شاپای الکترونیکی ۵۹۵۵X-۲۵۳۸
<http://jshsp.iaurasht.ac.ir>

مقاله پژوهشی

صص. ۱۷-۱

تبیین تأثیر توسعه ژئوتوریسم و ایجاد ژئوپارک با تأکید بر شاخص‌های گردشگری پایدار در ناحیه درفک و دیلمان استان گیلان

طاهره صبوری* - دانش آموخته دکتری ژئومورفولوژی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
محمد رضا ثروتی - استاد گروه جغرافیای طبیعی، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
جمشید جداری عیوضی - استاد گروه جغرافیای طبیعی، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۹/۱۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۸/۳۰

چکیده

ژئوتوریسم از جمله مفاهیم جدید در ادبیات جغرافیایی و گردشگری است که بر تعیین مکان‌های ویژه‌ی گردشگری از منظر زمین‌شناسی و ژئومورفولوژی تأکید می‌کند. محوریت مطالعاتی در این شاخه‌ی علمی، تعیین مکان‌های ویژه‌ی گردشگری و ترکیب نمودن آن با موارد فرهنگی، تاریخی و اکولوژیکی به منظور دست‌یابی به توسعه پایدار گردشگری است. در این میان طرح ایجاد ژئوپارک‌ها از سوی سازمان یونسکو با هدف حفاظت از میراث‌های زمین‌شناختی، با برنامه‌های مدیریتی خاص خود از بعد علمی ارائه شد. بنابراین می‌توان چنین عنوان نمود که رویکرد توسعه پایدار و نظام‌گرا، یکی از ضرورت‌های مدیریت موثر در عصر حاضر برای توسعه صنعت گردشگری در سطح جهان است. در این راستا هدف اصلی تحقیق بررسی تأثیر توسعه ژئوتوریسم و ایجاد ژئوپارک بر شاخص‌های گردشگری پایدار بود. روش پژوهش همبستگی و همچنین روش نمونه‌گیری در این تحقیق از نوع روش نمونه‌گیری قضاوتی هدفمند و تعداد نمونه مورد مطالعه شامل ۶۶ نفر از کارشناسان ارشد اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در استان گیلان بودند. پس از جمع‌آوری داده‌ها به وسیله پرسش‌نامه‌های استاندارد، جهت ارزیابی روابط بین متغیرها از تکنیک مدل‌سازی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی استفاده شد و به‌طور کلی کلیه تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق نرم‌افزارهای SPSS و PLS انجام شد. نتیجه فرضیه‌های تحقیق حاکی از تأثیر ژئوتوریسم و ژئوپارک بر شاخص‌های گردشگری پایدار در ابعاد مختلف (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، تکنولوژیکی و اکولوژیکی) داشت.

واژه‌های کلیدی: شاخص‌های گردشگری پایدار، ژئوتوریسم، ژئوپارک، مناطق درفک و دیلمان استان گیلان

نحوه استناد به مقاله:

صبوری، طاهره، ثروتی، محمد رضا و جداری عیوضی، جمشید. (۱۳۹۹). تبیین تأثیر توسعه ژئوتوریسم و ایجاد ژئوپارک با تأکید بر شاخص‌های گردشگری پایدار در ناحیه درفک و دیلمان استان گیلان. *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱۵(۱)، ۱-۱۷.

http://jshsp.iaurasht.ac.ir/article_672849.html

مقدمه

صنعت گردشگری در سالیان اخیر به یکی از بزرگترین بخش‌های اقتصادی جهان بدل شده است، به گونه‌ای که در سال ۲۰۱۵، بیش از ۱۱۸۶ میلیون گردشگر بین‌المللی در سطح جهان به سفر پرداخته‌اند که درآمدی در حدود ۱۲۶۰ میلیارد دلار را ایجاد نموده است. بر اساس آمار ارائه شده در سال ۲۰۱۵، سهم صنعت گردشگری در تولید ناخالص داخلی جهانی ۱۰ درصد، صادرات جهانی کل ۷ درصد و میزان اشتغال ایجاد شده در سطح جهان، ۱ شغل از هر ۱۱ شغل برآورد شده است (سازمان جهانی گردشگری، ۲۰۱۶، ۲). رویکردها و دیدگاه‌ها نسبت به توسعه گردشگری در طی دهه‌های گذشته، مراحل تحول و تکامل را پشت سر گذاشته‌اند. این تحول از رویکرد طرفداری تام و تمام از توسعه گردشگری به عنوان ابزاری مثبت بزرای توسعه ملی و بین‌المللی و اولویت دهی به منافع اقتصادی حاصل از توسعه گردشگری (دهه ۶۰ میلادی) تا رویکرد علمی و دانش محور با تاکید بر مدنظر قرار دادن اصول و اهداف توسعه پایدار در توسعه گردشگری (از دهه ۹۰ میلادی تاکنون) صورت گرفته است (Delshad et al, 2018: 74). توسعه پایدار، به عنوان یکی از اهداف مهم ژئوتوریسم، در پی توانمندسازی اقتصادی و اجتماعی جامعه بومی می‌باشد (Arbabi 2014: 66). به علت ناشناخته ماندن ابعاد علمی ژئوتوریسم و اثرات آن، عزم ملی برای توسعه ژئوتوریسم در کشور ما به وجود نیامده است، در حالی که ژئوتوریسم می‌تواند یکی از ارکان مهم توسعه گردشگری کشور ما باشد. عدم اطلاعات مهم در عدم دستیابی کشور به مزایای قابل ملاحظه اینگونه گردشگری است. ژئوتوریسم به عنوان شاخه‌ای از گردشگری طبیعت، دارای پتانسیل زیاد برای نیل به توسعه پایدار است زیرا در این نوع گردشگری مسئولیت حفاظت از ماهیت و تامین امنیت نواحی طبیعی، یک اصل است (Kalantari et al, 2011: 3). ژئوتوریسم تنها مسافرت به مناطق طبیعی دست نخورده یا مراکز فعالیت‌های انسانی نیست، بلکه ژئوتوریسم سفر به مقاصد است که انسان و طبیعت با یکدیگر چشم اندازهای زیبا ایجاد می‌کنند و مردم بومی نیز همانند گردشگران برای جاذبه‌های ژئوتوریسمی ارزش قائل‌اند (Polovitz, 2011: 10). یکی از راه‌های خلق و گسترش ژئوتوریسم، ثبت مناطق منحصر به فرد زمین‌شناسی تحت عنوان ژئوپارک می‌باشد (Kozeger et al, 2011:20). ژئوپارک گستره‌ای است با مرزهای کاملاً آشکار و پهنه کافی که در برگیرنده چند پدیده زمین‌شناختی کمیاب و برجسته بوده و در آن گستره جاذبه‌های طبیعی، تاریخی و فرهنگی ارزشمند نیز یافت می‌شود. ایجاد ژئوپارک‌ها یکی از راه‌های دستیابی به توسعه پایدار و فقرزدایی در مناطق مختلف جهان است که رونق اقتصادی آن با استفاده از میراث طبیعی و فرهنگی در یک منطقه و از طریق توسعه گردشگری، آموزش و حفاظت تحقق می‌یابد (Fakhari et al, 2012: 1). با توجه به پتانسیل‌های منطقه دیلمان و بویژه درفک و لندفرم‌های اطراف آن هنوز در زمینه ژئوتوریسم و ژئوپارک مطالعات و تحقیقات مدونی صورت نگرفته است.

فعالیت‌های بشر در ارتباط با طبیعت را امروزه طبیعت گردی می‌نامند. طبیعت به دو قسمت کلی جاندار و بی‌جان تقسیم می‌شود و گردشگری مرتبط با استفاده و محافظت از طبیعت جاندار، اکوتوریسم و گردشگری مرتبط با حفاظت و بهره بردن از طبیعت بی‌جان را ژئوتوریسم می‌نامند. ژئوتوریسم (گردشگری زمین‌شناختی) شکل جدیدی از توریسم طبیعت‌گرا بوده که از ویژگی‌های جغرافیایی منطقه، محیط زیست، زیبایی‌های بومی، میراث تاریخی و کیفیت بهتر زندگی محلیان را محافظت کرده و یا آن را گسترش می‌دهد. این رشته یکی از رشته‌های نو در معرفی جاذبه‌های گردشگری است که باعث رشد و توسعه مناطق بکر و طبیعی می‌شود (Kozeger et al, 2011: 20). ژئوتوریسم به عنوان یکی از شاخه‌های گردشگری مسئولانه، در مفهوم جغرافیایی و در قالب بررسی مکان و همچنین شناخت و حفاظت از میراث زمین (Reynard et al, 2008: 226) و در امر برنامه‌ریزی با هدف آمایش سرزمین و سازماندهی فضایی مورد بررسی قرار می‌گیرد. لندفرم‌های ناشی از فرایندهای ترکیبی زیستی و ژئومورفولوژی در کنار ارزش‌های افزوده فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی، مکان‌های گردشگری با محوریت ژئوتوریسم ایجاد کرده‌اند که به ژئومورفوسایت شهرت دارند. ژئومورفوسایت‌ها از مفاهیم و عناصر اساسی در ژئوتوریسم محسوب می‌شود که در طی زمان بر اثر آگاهی‌های انسانی شکل گرفته‌اند (Comanescu et al, 2011:1161). در ژئومورفوسایت‌ها، ارزش‌های علمی، ماهیت ژئوتوریسم را تشکیل می‌دهند و تنوع ژئومورفولوژیکی یا ژئودیورسیتی یکی از عناصر علمی ژئوتوریسم محسوب می‌شود. ژئودیورسیتی، ارزش زیبایی و ویژگی چشم‌اندازها و توجه اصولی به توسعه پایدار زمین و ارزیابی اکوسیستم‌ها در ارتباط تغییرات آب و هوایی ناشی از دگرگونی در لندفرم‌ها و فرایندهای ژئومورفولوژیکی فراهم کرده و در واقع پایه اکوسیستم‌ها به شمار می‌رود (Sai-Leung et al,

1: 2010) و از توسعه اقتصادی، کیفیت زندگی و سلامتی انسان حمایت و پشتیبانی می‌کند (Gordon, 2011). علاوه بر ارزش‌های علمی، ژئومورفوسایت‌های دارای ارزش‌های حفاظتی، فرهنگی، زیبایی، اجتماعی و اقتصادی نیز می‌باشند (Feuillet & Sourp, 2011: 151)، بنابراین مطالعه ژئوتوریسم، باید با بررسی همه ارزش‌ها و جنبه‌های طبیعی و انسانی انجام پذیرد (Bruno & Perrotta, 2010). حفاظت زمین یا ژئوکانسرویشن، از مفاهیم کلیدی ژئوتوریسم می‌باشد (Wang et al, 2014)، که اساس حفاظت مفهوم ژئوتوریسم را پی ریزی می‌کند که در اروپا توسعه یافت و همچنین بر توسعه توریسم شهری و روستایی در عین توجه بر حفاظت زمین‌شناختی نیز تاکید می‌کند (Vujiic et al, 2011: 364). در دهه‌های گذشته با رشد شهرنشینی و توسعه آلودگی‌های محیطی، میزان توجه به اکوتوریسم افزایش یافت. اما توسعه نابجای اکوتوریسم و عدم توجه به ظرفیت طبیعت و اصول حفاظت زمین (Sai-leung et al, 2010: 1)، و آثار فعالیت‌های شدید انسانی در این مکان‌ها موجب تخریب گسترده بسیاری از منابع اکوتوریسم، به ویژه ژئوتوریسم شد (Arbabi sabzevari, 2014: 66).

مردم همواره به دیدن شگفتی‌های جغرافیایی مانند کوه‌ها، غارها و دره‌ها می‌پردازند. با این حال تنها در سال‌های اخیر چالش‌های واقعی در این بخش به وجود آمده است و میراث زمین‌شناسی تبدیل به یک بازار (ژئوتوریسم) با ویژگی‌های خاص و جدید شده است (Farsani et al, 2014: 2). ژئوکانزرویشن، ژئوتوریسم و ژئوپارک مفاهیم نسبتاً جدیدی هستند که به سرعت در سراسر جهان در حال گسترش هستند (Dowling, 2011, Newsam Oliver, 2012: 60, Hose & Vasiljevic, 2012: 29). هدف اصلی از ژئوپارک‌ها حفاظت از میراث زمین است که علاوه بر آن باعث پویایی جوامع محلی، افزایش اشتغال، بیرون آمدن مناطق از انزوای سیاسی، امنیت و گسترش و بهبود صنایع دستی نیز می‌گردد (Kozeger et al, 2011: 20). در سال ۱۹۷۷ در بخش علوم زمین یونسکو، برنامه ژئوپارک‌ها به صورت رسمی آغاز به کار کرد (Zauros, 2004: 3). ژئوپارک اصولاً یک منطقه حفاظت شده ملی است که حداقل دارای یک میراث علوم زمین بوده (UNESCO Global Geopark Network, 2006) و هدف اصلی آن‌ها این است که از سایت‌های علوم زمین، برنامه‌های توسعه اقتصادی پایدار با حفاظت از میراث زمین ترکیب شود (Dingwal et al, 2005) بر پایه تعاریف یونسکو ژئوپارک محدوده جغرافیایی است که شامل چند پدیده ویژه زیبایی زمین‌شناسی است، در آن ممکن است جاذبه‌های طبیعی، فرهنگی و هنری و تاریخی خاصی باشد که در مجموع بر روی اقتصاد منطقه تأثیر قابل توجهی بگذارد (Divsalar, 2013: 86).

بر طبق تعریف سازمان یونسکو، ژئوپارک، منطقه‌ای با میراث زمین‌شناختی قابل توجه با یک ساختار منسجم و قوی است که در آن یک راهبرد توسعه اقتصادی پایدار وجود دارد. با توجه بیشتر به ژئوکانزرویشن و رشد سریع ژئوتوریسم در سال‌های اخیر ژئوپارک‌ها بیش از پیش به عنوان مناطق نیازمند ژئوکانزرویشن و سایت‌های اکتشافی برای ژئوتوریسم مطرح شدند. به طوری که تعداد کنفرانس‌ها در مورد ژئوپارک‌ها به ویژه در اروپا به سرعت افزایش یافته است (Mohammad Khan, 2018: 84). پیش بینی شده بود سالانه ۲۰ گردشگاه به شبکه جهانی گردشگاه‌های علوم زمین یونسکو افزوده شود و تا سال ۲۰۲۵ میلادی تعداد آن‌ها به ۵۰۰ عدد برسد هر چند افزایش تعداد آن‌ها مطابق پیش‌بینی‌ها نبوده است. با این حال طی سال‌های اخیر، ایجاد ژئوپارک‌ها اهمیت بسیار زیادی پیدا کرده است (Pica et al, 2014: 198). ابزار اصلی برای توسعه ژئوتوریسم می‌تواند از طریق سازمان جهانی یونسکو ایجاد شود (Dowling, 2011: 3). در زیر چتر حمایت یونسکو و از طریق مبادله بین شرکای شبکه جهانی، سایت‌های زمین‌شناسی مهم از طریق تبادل دانش، تخصص، تجربه و کارکنان با دیگر ژئوپارک‌ها شناخت کافی و سود قابل توجهی را به دست می‌آورند. ایجاد ژئوپارک‌ها از طریق ژئوتوریسم منجر به تشویق فعالیت‌های اقتصادی و توسعه پایدار می‌شود. برخی از نمونه‌هایی که در آن ژئوتوریسم از طریق ایجاد ژئوپارک‌ها توسعه پیدا کرده است شامل: ژئوپارک آرایپ در برزیل، ژئوپارک هونگ کونگ در چین، ژئوپارک جنگل سنگی در یونان، ژئوپارک بیجو در ایتالیا و ژئوپارک نچرتجو در پرتغال (Frey, 2006: 1). در ارتباط با موضوع ژئوپارک‌ها، حفاظت و مدیریت ژئوپارک و توسعه ژئوتوریسم مطالعاتی صورت گرفته است. زولینسکی (۲۰۱۲)، به ارزیابی سند ارزیابی مورد توجه یونسکو برای ارزیابی ژئوپارک‌ها در زمینه‌های زمین‌شناسی و چشم‌انداز، ساختار مدیریتی، آموزش و تعلیم‌های محیطی، ژئوتوریسم و توسعه اقتصادی پایدار منطقه می‌پردازد (Zwoliński, 2012: 99) و آمورفینی و همکاران (۲۰۱۵)، به بررسی ارتقاء میراث‌های زمین‌شناختی در ژئوپارک آپوان در آلپ ایتالیا پرداختند و مهمترین راهکارها را برای ارتقاء این ژئوپارک از طریق آموزش‌های زیست محیطی به وسیله نشریات، سایت‌ها، مشارکت با دانشگاه‌ها و سازمان‌های پژوهشی و راهکارهای حفاظتی مناسب با هر ژئوسایت معرفی کردند (Amorfini, 2015: 199). دونگ و همکاران

(۲۰۱۴)، وضعیت حفاظت و ژئوتوریسم را در ژئوپارک لوچیان واقع در کشور چین مورد بررسی قرار دادند. استراتژی‌های جدیدی از جمله بهبود اقدامات مدیریتی، کاشت چمن به جای درختان برای بازسازی محیط زیست، افزایش استفاده‌های علمی و آموزشی و یکپارچه‌سازی پارک را برای توسعه پایدار در این منطقه تعریف نمودند (Dong et al, 2014: 40).

رشد شتابان گردشگری طی دهه‌های گذشته و آینده نگرهای مبتنی بر آن، همراه با تأکیدی که کارشناسان کشورهای رو به رشد بر تقویت و پشتیبانی این فعالیت در جهت اهداف توسعه پایدار در این ممالک روا می‌دارند، مفهوم تازه‌ای را در مدیریت گردشگری مطرح کرده است که ما از آن به عنوان توسعه گردشگری پایدار یاد می‌کنیم. گردشگری اگر به نحو مناسبی برنامه‌ریزی و مدیریت شود، می‌تواند منجر به یک فرایند توسعه یافته برای حصول به پایداری توسعه در مناطق در کلیه ابعاد شود و اگر به درستی مدیریت نشود می‌تواند در درازمدت آثار و پیامدهای منفی به همراه داشته باشد (Mahouti & Tayebian, 2018: 1). مفهوم پایداری به کانون اصلی مباحث علمی و دانشگاهی جهان تبدیل شده و الگوی گردشگری پایدار به عنوان تنها راه حل نجات طبیعت و انسان، نمود یافته است. از این منظر الگوی گردشگری پایدار، گردشگری را در غالب مرزها بررسی کرده و رابطه مثلث وار میزان جامعه میزبان و سرزمین آن را از یک سو و جامعه میهمان یعنی گردشگران را از سویی دیگر با صنعت گردشگری برقرار می‌سازد و قصد دارد فشار و بحران موجود بین سه ضلع مثلث را تعدیل کرده و در طولانی مدت موازنه‌ای را برقرار سازد، و آن را مورد توجه قرار دهد (Delshad et al, 2016: 74-75). امروز در اقتصاد جهانی، بخش خدمات و صنعت گردشگری مولفه‌ی اصلی توسعه محسوب می‌شود و در این میان، گردشگری و ابعاد تاثیر گذار آن بر رشد و توسعه‌ی بنیان‌های اقتصادی و فرهنگی شهرها امری مهم و تعیین کننده محسوب می‌شود. در جهان امروز توریسم رویکرد گسترده‌ای به موضوع اکوتوریسم (طبیعت گردی) دارد. انسان‌های خسته از زندگی شهری و ماشینی همواره به دنبال گریزگاه‌هایی هستند که زندگی را دور از هیاهو و روزمره‌گی‌های زندگی مدرن بگذرانند. برای این افراد طبیعت، بهترین گریزگاه و پناهگاه است و در این میان، ژئوتوریسم به عنوان یکی از رشته‌های تخصصی اکوتوریسم، جاذبه‌های زیادی را، نه تنها برای کارشناسان علوم زمینی، بلکه برای تمام علاقه مندان طبیعت دارد. کشور ما یکی از محدود کشورهای جهان است که به دلیل موقعیت جغرافیایی ممتاز خود دارای انواع پدیده‌های زیبای طبیعی و زمین شناسی است (Amirazodi, 2011: 1).

گردشگری پایدار را نمی‌توان جدا از مفهوم توسعه‌ی پایدار بحث کرد. در واقع، توسعه پایدار نقطه‌ی ایده‌آل تلاش صنعت گردشگری در قرن ۲۱ است. در این راستا از زمان پیدایش و ظهور گزارش بروتلند، تحت عنوان "آینده مشترک ما" بسیاری از پژوهشگران، کشورها و سازمان‌ها تلاش کرده‌اند تا اهداف و مقاصد توسعه پایدار را در عمل پیاده کنند. با مطرح شدن الگوی توسعه پایدار گردشگری، استفاده از فنون و روش‌های عملی اندازه گیری و ارزیابی پایداری در صنعت گردشگری مطرح، و سرمایه‌گذاری قابل توجهی صرف توسعه سیاست‌های عملی و تدوین مدل‌های ارزیابی پایداری توسعه گردید (Delshad et al, 2016: 75). بنابراین، دست یابی به معیارهای جامع برای سنجش پایداری توسعه گردشگری، برنامه‌ریزی صحیح در جهت کاهش نارسایی‌ها و ضعف‌های موجود در تمام ابعاد و شاخص‌های دخیل در حوزه صنعت گردشگری را پوشش و مورد تأکید قرار می‌دهد (Getz, 2008: 403).

با بررسی روند مطرح شدن مباحث پایداری در توسعه‌ی گردشگری مشخص می‌شود که نخستین بار باتلر در سال ۱۹۶۰ میلادی، مفهوم پایداری و دنبال کردن نگرش‌های پویا و جامع در حوزه‌ها و ابعاد مرتبط با صنعت گردشگری را تعریف و تبیین کرد. به اعتقاد باتلر، گردشگری در نمای پایداری، حوزه‌ای است که دست یابی به چشم انداز توسعه‌ی پایدار را با خطر مواجه نکرده، بلکه با استفاده از شاخص‌های مکمل، جامعیت و پویایی را در مسیر رسیدن به توسعه‌ی پایدار آسان کرده است. بنابراین، برنامه‌ریزی توسعه‌ی گردشگری باید بر مبنای ارتقای سطح پایداری در تمام حوزه‌های تاثیر گذار باشد (Delshad et al, 2016: 76). از توسعه پایدار گردشگری نیز تعاریف مختلفی ارائه شده است، اما اولین تعریف از گردشگری پایدار توسط سازمان جهانی گردشگری در سال ۱۹۹۶ صورت گرفته است. در زمینه پذیرش این تعریف از گردشگری پایدار، اجماع نسبی وجود دارد. بر اساس تعریف این سازمان، گردشگری پایدار به مدیریت توسعه در تمام حوزه‌ها، نظیر اقتصادی، اجتماعی و نیازهای محیطی می‌پردازد که با ادغام فرهنگی، توجه به فرایندهای زیست محیطی، تنوع زیستی و حمایت از توسعه جوامع محقق می‌شوند. علاوه بر این، با استناد به مفهوم توسعه پایدار، سازمان جهانی گردشگری معتقد است که گردشگری پایدار هم چنین فرایندی است که نیازهای گردشگران حاضر و مسافرانی که نسل آینده را تشکیل می‌دهند را به خوبی برآورده می‌کند (Fennel, 2003). بنابراین، تعریف توسعه گردشگری پایدار،

فرآیندی است که با بهبود کیفیت زندگی میزبانان، تامین تقاضای بازدیدکنندگان و به همان نسبت با حفاظت از منابع طبیعی و انسانی در ارتباط است (Amrollahi Buki & Nazari Dehghani, 2015). موانع، نارسایی‌ها و چالش‌های صنعت گردشگری در ایران را می‌توان بر چند دسته مهم طبقه‌بندی نمود (Mohseni, 2009: 165-166).

همچنین می‌توان چنین عنوان نمود که اگر توسعه پایدار یکی از اهداف مهم توسعه صنعت گردشگری نوین است، پس این صنعت باید قادر به اندازه‌گیری عملکرد و اثراش در مناطق و مقصدهای گردشگری باشد. بنابراین، یکی از موثرترین اقدامات برای تعریف و برنامه‌ریزی پایداری صنعت گردشگری، شناخت مولفه‌ها و شاخص‌های پایداری در این حوزه، به منظور تقویت قوت‌ها و بهبود نارسایی‌هاست. بر این اساس، در اواخر قرن بیستم، توسعه‌ی پایدار گردشگری به طور گسترده در کشورهای توسعه یافته، مدنظر برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران توسعه گردشگری قرار گرفت. سازمان‌های مرتبط با امر توسعه گردشگری، برای کاربرد اصولی مفهوم پایداری در حوزه‌ی صنعت گردشگری، شاخص‌ها و مولفه‌های تاثیرگذار در این حوزه را تعریف کرده و بر اساس آن‌ها به برنامه‌ریزی در جهت سامان دهی و پیشرفت شرایط موجود برای قدم نهادن در مسیر پایداری در توسعه گردشگری اقدام کرده‌اند (Delshad et al, 2016: 77). بر اساس موارد مطرح شده فوق در زمینه سنجش پایداری توسعه گردشگری، می‌توان چنین ادعا کرد که ارزیابی به عنوان یک ابزار ضروری برای عملیاتی نمودن مفهوم پایداری به تصمیم‌گیران، برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران کمک می‌کند تا اهداف را مشخص نموده، گزینه‌ها را ارزیابی نمایند، سیاست‌ها را تعیین کنند و سیاست‌ها و اهداف را با عملکرد واقعی تطبیق نمایند. برای اجرای مرحله ارزیابی نیاز به شاخص‌های قابل سنجش برای ارزیابی هر یک از معیارهای توسعه پایدار وجود دارد تا بتوان پایداری توسعه را مورد نظارت و ارزیابی قرار داد (Ziaei & Azizi, 2014: 56). از این رو ضروری است با شناسایی شاخص‌ها و معرف‌های توسعه پایدار گردشگری، ارزیابی علمی و دقیقی از وضعیت شاخص‌های پایداری در ابعاد مختلف (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، تکنولوژیکی و اکولوژیکی) به عمل آید تا پایداری و ناپایداری گردشگری مورد سنجش قرار گیرد (Akbari Samani et al, 2013: 34). شاخص‌ها/معیارهای پایداری در فرایند اندازه‌گیری پایداری دارای نقش کلیدی هستند، چرا که امروزه به طور معمول این موضوع پذیرفته شده که برای پیوند بین موضوعات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی و نشان دادن روابط متقابل قدرت "شاخص‌های پایداری"، ابزار بسیار سودمندی به حساب می‌آیند (Rezvani, 2009: 147).

- دیدگاه حمایتی مثبت

در این دیدگاه، گردشگری و جهانگردی به مثابه یک صنعت مولد که یاری دهنده اقتصاد و توسعه کشورهاست، در نظر گرفته می‌شود. در دورانی که برای اغلب کشورها مسایل اقتصادی دارای اهمیت است و گردشگری عاملی در جذب منابع خارجی و افزایش قدرت ارزی به شمار می‌آید، این دیدگاه طرفداران بسیاری دارد. در این نگرش، جنبه‌های اقتصادی گردشگری بسیار با اهمیت تلقی می‌شود. دیدگاه حمایتی به توسعه هر چه بیشتر تاسیسات و امکانات جلب جهانگرد و گردشگر اهمیت می‌دهد و از این جهت می‌کوشد مشکلات اقتصادی جامعه را به حداقل برساند. در این دیدگاه دولت نباید در امور اجرایی توسعه جهانگردی دخالت کند، بلکه نقش آن تصویب و اتخاذ سیاست‌ها و قوانین است که از توسعه گردشگری حمایت می‌کنند. این دیدگاه در دهه ۶۰ میلادی در غرب طرفداران بسیاری داشت (Mohseni, 2009: 155).

- دیدگاه گسست (منفی)

در مقابل نظریه‌پردازانی که گردشگری را امری کاملاً مثبت می‌دانند، عده‌ای بیشتر بر آثار منفی گردشگری تکیه می‌کنند. در دیدگاه گردشگری به فرهنگ‌زدایی، تنزل ارزش‌ها، کالایی شدن فرهنگ و افزایش میزان ناهنجاری‌ها و جرایم می‌انجامد. طرفداران این دیدگاه عقیده دارند که طرح‌ها و برنامه‌های گردشگری، همه داشته‌های فرهنگی جامعه را در خدمت پول و درآمد ارزی قرار می‌دهد و این درآمد به بهای گزافی به دست می‌آید. از این روست که در قبال ایده‌ها و برنامه‌های توریسم و جهانگردی مقاومت و عکس‌العمل منفی نشان می‌دهند (Mohseni, 2009: 155).

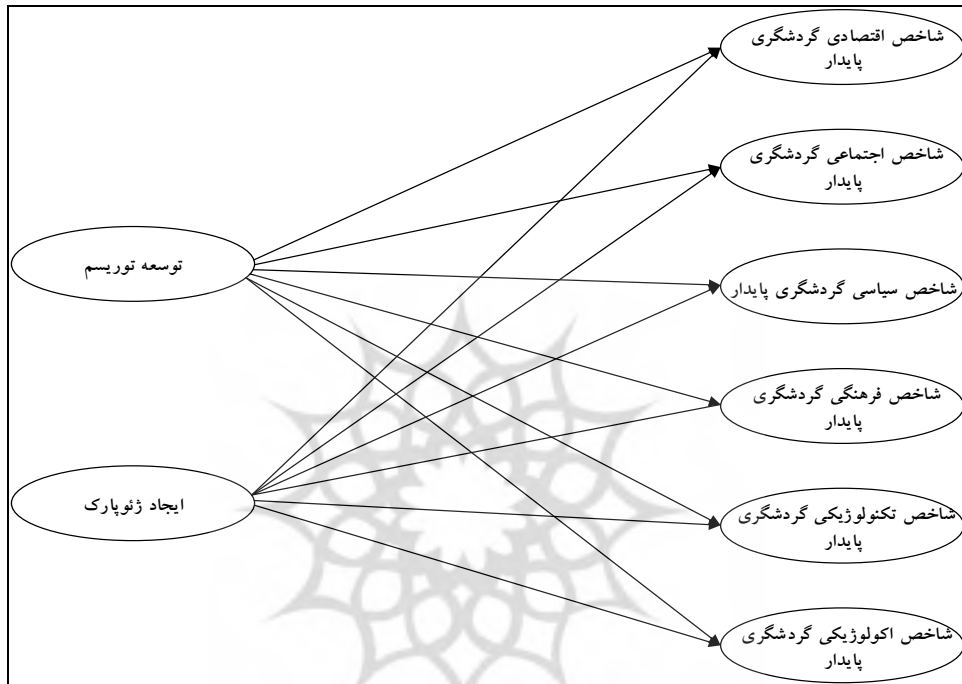
- دیدگاه نظارتی

بر پایه این دیدگاه توسعه گردشگری اگر همراه با نظارت‌های دولت نباشد، با مبانی توسعه پایدار و حفظ منابع طبیعی، تاریخی، فرهنگی و انسانی کشورها مغایرت خواهد داشت. در برخی از کشورها، توسعه ناپایدار گردشگری به منظور مقاصد اقتصادی زودبازده منجر به تخریب منابع طبیعی، نزول ارزش‌های اضافی شده بود. این مشکلات ایجاب می‌کرد که دولت‌ها برای حفظ منابع

درازدت کشورهايشان و پاسداري از منافع آن‌ها براي نسل‌هاي آتي و جلوگيري از سقوط اخلاقيات در جامعه بر صنعت گردشگري نظارت کنند (Alvani & Pirouzbakht, 2006: 80-81).

- دیدگاه سازگاری

این دیدگاه در دهه ۸۰ مطرح شد. بر اساس این نظریه، دولت‌ها می‌کوشیدند تا با اتخاذ سیاست‌های مناسب گردشگری برای کشور خود، نوعی سازگاری و تطبیق میان مصالح جمعی و توسعه گردشگری اتخاذ کنند و به جای محدود ساختن گردشگری، توسعه آن را با مصالح و منافع کشور هماهنگ سازند. این دیدگاه بر توسعه پایدار گردشگری تاکید می‌ورزد (Alvani & Pirouzbakht, 2006: 80-81). بر اساس مبانی نظری پژوهش مدل مفهومی به صورت شکل (۱) طراحی و تدوین شده است.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

فرضیه‌های پژوهش عبارتند از:

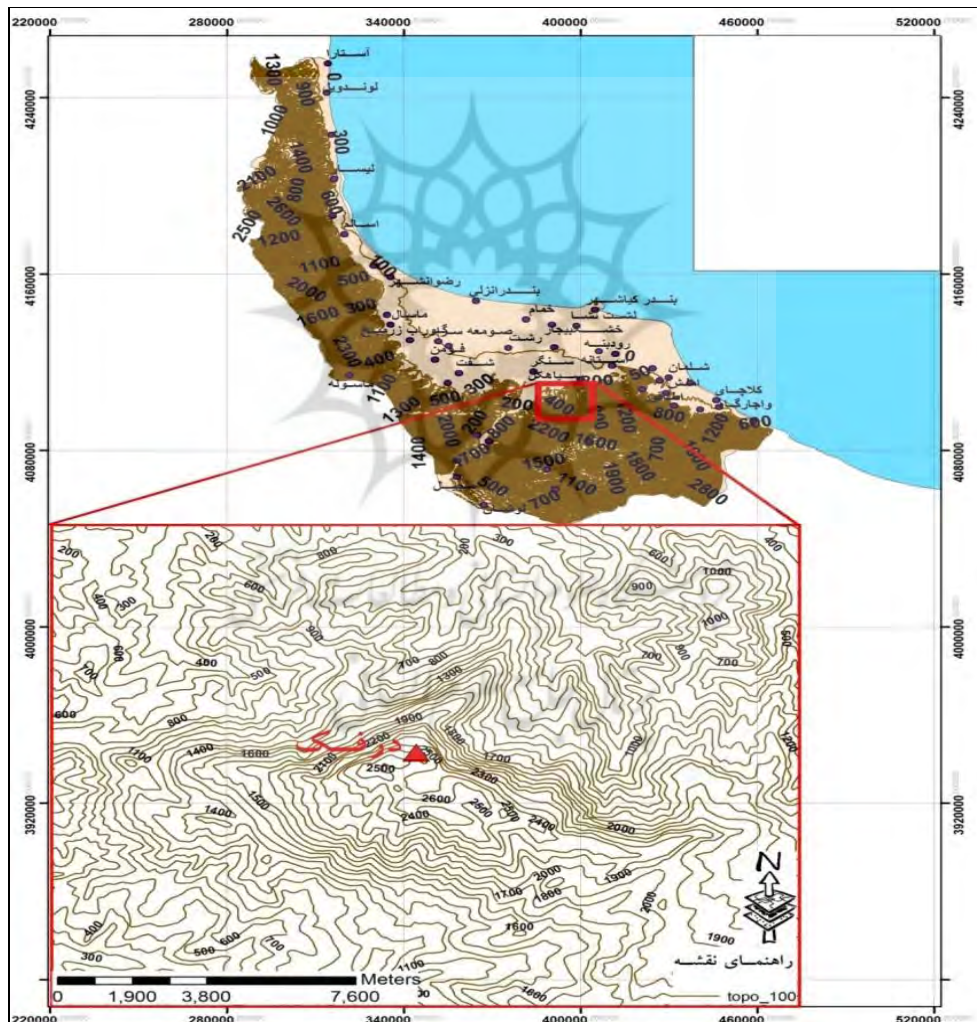
۱. توسعه ژئوتوریسم بر شاخص اقتصادی گردشگری پایدار تاثیر دارد.
۲. توسعه ژئوتوریسم بر شاخص اجتماعی گردشگری پایدار تاثیر دارد.
۳. توسعه ژئوتوریسم بر شاخص سیاسی گردشگری پایدار تاثیر دارد.
۴. توسعه ژئوتوریسم بر شاخص فرهنگی گردشگری پایدار تاثیر دارد.
۵. توسعه ژئوتوریسم بر شاخص تکنولوژیکی گردشگری پایدار تاثیر دارد.
۶. توسعه ژئوتوریسم بر شاخص اکولوژیکی گردشگری پایدار تاثیر دارد.
۷. ایجاد ژئوپارک بر شاخص اقتصادی گردشگری پایدار تاثیر دارد.
۸. ایجاد ژئوپارک بر شاخص اجتماعی گردشگری پایدار تاثیر دارد.
۹. ایجاد ژئوپارک بر شاخص سیاسی گردشگری پایدار تاثیر دارد.
۱۰. ایجاد ژئوپارک بر شاخص فرهنگی گردشگری پایدار تاثیر دارد.
۱۱. ایجاد ژئوپارک بر شاخص تکنولوژیکی گردشگری پایدار تاثیر دارد.
۱۲. ایجاد ژئوپارک بر شاخص اکولوژیکی گردشگری پایدار تاثیر دارد.

روش پژوهش

تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش انجام کار، توصیفی - تحلیلی از نوع همبستگی است. هدف این تحقیق، بررسی رابطه کمی میان متغیرهای معرفی شده در فرضیه‌هاست. اطلاعات مورد نیاز از طریق منابع اسنادی و مطالعات میدانی در قالب پرسش‌نامه بدست آمده است. روش پژوهش همبستگی و همچنین روش نمونه‌گیری در این تحقیق از نوع روش نمونه‌گیری قضاوتی هدفمند و تعداد نمونه مورد مطالعه شامل ۶۶ نفر از کارشناسان ارشد اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در استان گیلان بودند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزارهای Smart PLS و SPSS استفاده شده است.

قلمرو جغرافیایی پژوهش

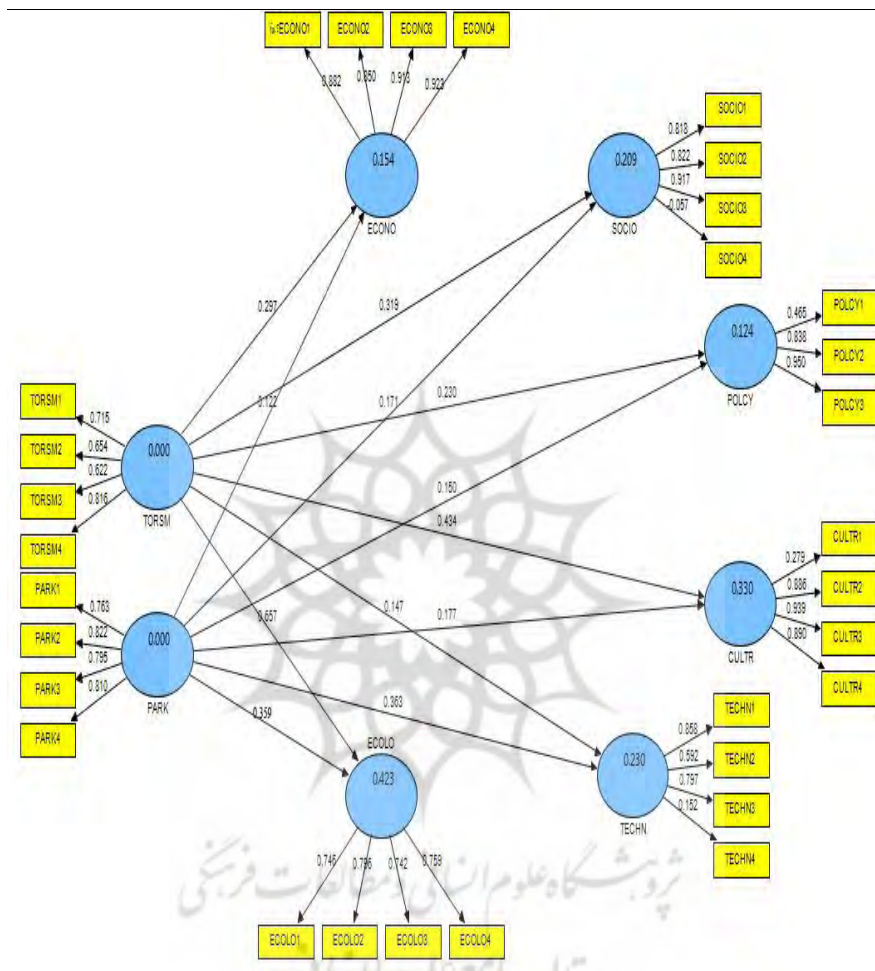
محدوده مورد مطالعه این پژوهش منطقه درفک از بخش دیلمان شهرستان سیاهکل می‌باشد. ناحیه مورد مطالعه ارتفاعات جنوبی شهرستان رشت است. این محدوده بین عرض‌های جغرافیایی ۳۶ ۵۱ ۳۷ و ۳۷ ۰۲ ۵۸ و طول‌های جغرافیایی ۴۹ ۴۵ و ۴۴ ۳۰ ۵۸ قرار دارد. ارتفاع از سطح دریا بین ۷۰ الی ۲۷۲۰ بلندترین قله درفک می‌باشد.

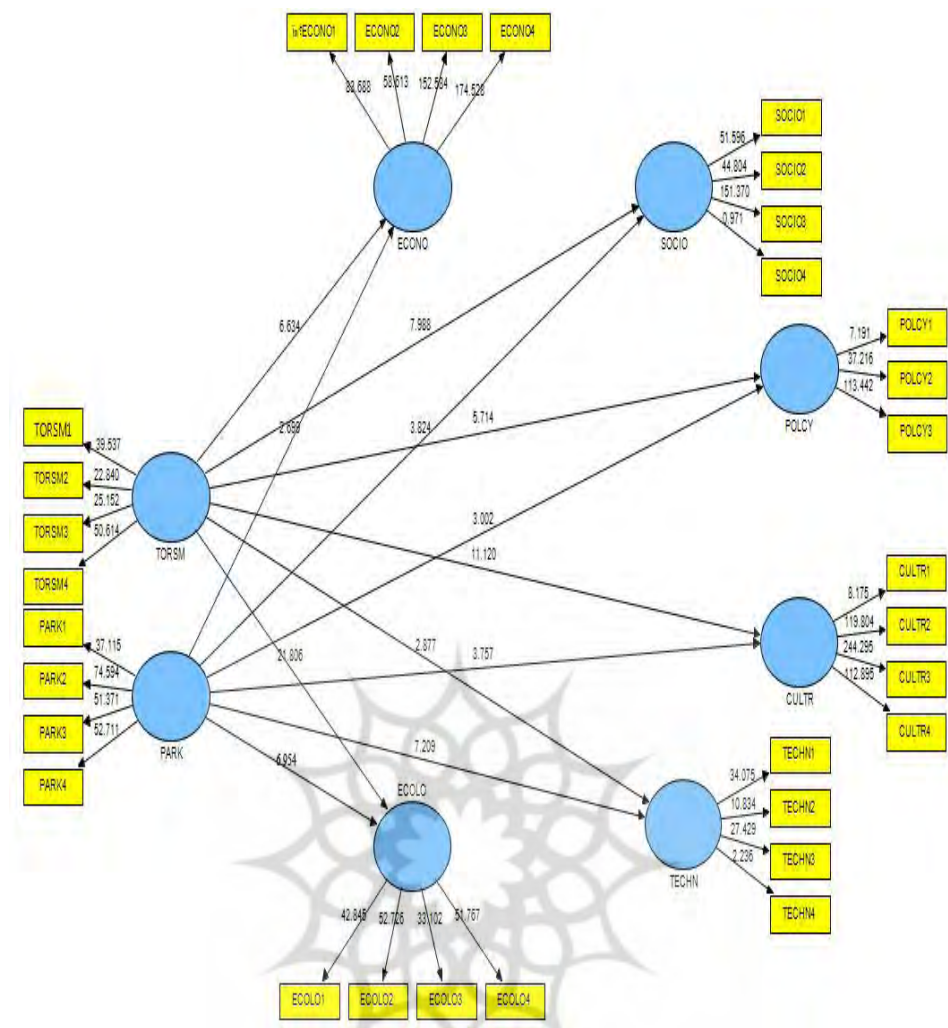
شکل ۲. موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه در استان گیلان

یافته‌ها و بحث

شکل (۳) و شکل (۴) خروجی‌های مدل در حالت تخمین استاندارد و معناداری ضرایب و پارامترهای بدست آمده مدل را نشان می‌دهد، که تمامی ضرایب بدست آمده معنادار شده‌اند. مبنای تایید شدن یا رد شدن فرضیه‌های پژوهش بررسی مدل در حالت ضرایب معناداری است. با توجه به موارد گفته شده کلیه فرضیه‌های پژوهش مورد تایید می‌باشد. نتایج بررسی فرضیه‌های تحقیق در جدول (۲) آمده است.

شکل ۳. مدل تحقیق در حالت تخمین استاندارد

شکل ۴. مدل تحقیق در حالت ضرایب معناداری

رتبه بندی مولفه‌های مربوط به متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق

در این بخش از تحقیق هر کدام از مولفه‌های مربوطه که برای اندازه گیری مدل استفاده شده‌اند، از طریق بار عاملی و اعداد معناداری رتبه بندی شده است که نتایج آن در جدول (۲) ارائه شده است:

جدول ۲. رتبه بندی مولفه‌های مربوط به متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق

رتبه بندی	اعداد معناداری	بار عاملی	شاخص اقتصادی
سوم	۸۲/۶۸۸	۰/۸۸۲	میزان اشتغال ایجاد شده در منطقه
چهارم	۵۸/۶۱۳	۰/۸۵۰	میزان توزیع درآمد
دوم	۱۵۲/۵۸۴	۰/۹۱۳	میزان هزینه‌های گردشگری برای مدیریت محلی
اول	۱۷۴/۵۲۸	۰/۹۳۳	توجه به میزان تقاضا برای گردشگری
رتبه بندی	اعداد معناداری	بار عاملی	شاخص اجتماعی
دوم	۵۱/۵۹۵	۰/۸۱۸	میزان خلق فرصت برابر برای رفاه و آسایش اجتماعی
سوم	۴۴/۸۰۴	۰/۸۲۲	حمایت از انسجام و وحدت اجتماعی
اول	۱۵۱/۳۷۰	۰/۹۱۷	حمایت از ایمنی و سلامت اجتماعی

ادامه جدول ۲

رتبه بندی	اعداد معناداری	بارعاملی	شاخص اقتصادی
چهارم	۰/۹۷۱	۰/۰۵۷	کمک به ارتقای کیفیت زندگی اجتماعی
رتبه بندی	اعداد معناداری	بارعاملی	شاخص سیاسی
سوم	۷/۱۹۱	۰/۴۶۵	تدوین آیین نامه‌های مدون در حوزه گردشگری
دوم	۳۷/۲۱۶	۰/۸۳۸	تدوین سیاست‌های راهگشا برای مسئولین محلی در محبت حوزه گردشگری
اول	۱۱۳/۴۴۲	۰/۹۵۰	تدوین سیاست در زمینه برنامه‌ریزی و مدیریت مکانی
رتبه بندی	اعداد معناداری	بارعاملی	شاخص فرهنگی
چهارم	۸/۱۷۵	۰/۲۷۹	مدیریت تنوع فرهنگی
دوم	۱۱۹/۸۰۴	۰/۸۸۶	شناسایی و سامان دهی فرصت‌های پنهان در حوزه ی خرده فرهنگ مکانی
اول	۲۴۴/۲۹۵	۰/۹۳۹	حمایت از ایمنی و سلامت اجتماعی
سوم	۱۱۳/۸۹۵	۰/۸۹۰	کمک به ارتقای کیفیت زندگی اجتماعی
رتبه بندی	اعداد معناداری	بارعاملی	شاخص تکنولوژیکی
اول	۳۴/۰۷۵	۰/۸۵۸	اتصال به فناوری‌های نوین در حوزه گردشگری
سوم	۱۰/۸۳۴	۰/۵۹۲	حمایت و پشتیبانی از فناوری اطلاعات و ارتباطات در حوزه گردشگری
دوم	۲۷/۴۲۹	۰/۷۹۷	پشتیبانی از فناوری‌های نوین در ارتباطات ملی و بین‌المللی برای تسهیل در حوزه گردشگری
چهارم	۲/۲۳۶	۰/۱۵۲	تجهیز مکان‌های گردشگری به شبکه‌ی ارتباطات نوین
رتبه بندی	اعداد معناداری	بارعاملی	شاخص اکولوژیکی
سوم	۴۲/۸۴۵	۰/۷۴۶	حمایت از پاکی محیط زیست و افزایش زیست پذیری محیطی
اول	۵۲/۷۲۶	۰/۷۹۶	جلوگیری از آلاینده‌های آب و هوایی
چهارم	۳۳/۱۰۲	۰/۷۴۲	کاهش میزان آسیب رسانی اکولوژیکی
دوم	۵۱/۷۶۷	۰/۷۵۹	کاهش استفاده از منابع برگشت ناپذیر
رتبه بندی	اعداد معناداری	بارعاملی	توسعه ژئوتوریسم
دوم	۳۹/۵۳۷	۰/۷۱۵	استقرار هتل، اقامتگاه و کمپ‌های مناسب
چهارم	۲۲/۸۴۰	۰/۶۵۴	اطلاع رسانی و تبلیغات برای شناساندن جاذبه‌های ژئوتوریستی
سوم	۲۵/۱۵۲	۰/۶۲۲	وجود مراکز بهداشتی درمانی در مسیر برای مقابله با خطرات احتمالی
اول	۵۰/۶۱۴	۰/۸۱۶	بسترسازی فرهنگی و اجتماعی، همکاری و استقبال ساکنین منطقه از گردشگران
رتبه بندی	اعداد معناداری	بارعاملی	ایجاد ژئوپارک
چهارم	۳۷/۱۱۵	۰/۷۶۳	معرفی معیار زیبایی ظاهری منطقه برای کمک به ایجاد ژئوپارک
اول	۷۴/۵۹۴	۰/۸۲۲	معرفی معیار علمی منطقه برای کمک به ایجاد ژئوپارک
سوم	۵۱/۳۷۱	۰/۷۹۵	معرفی معیار فرهنگی - تاریخی منطقه برای کمک به ایجاد ژئوپارک
دوم	۵۲/۷۱۱	۰/۸۱۰	معرفی معیار اجتماعی - اقتصادی منطقه برای کمک به ایجاد ژئوپارک

جدول ۳. خلاصه‌ی نتایج فرضیه‌های مستقیم تحقیق

نتیجه	ضریب اثر استاندارد	اعداد معناداری	فرضیه‌های تحقیق
تایید	۰/۳۹۷	۶/۶۳۴	توسعه ژئوتوریسم بر شاخص اقتصادی گردشگری پایدار تاثیر دارد.
تایید	۰/۳۱۹	۷/۹۸۸	توسعه ژئوتوریسم بر شاخص اجتماعی گردشگری پایدار تاثیر دارد.
تایید	۰/۲۳۰	۵/۷۱۴	توسعه ژئوتوریسم بر شاخص سیاسی گردشگری پایدار تاثیر دارد.
تایید	۰/۴۳۴	۱۱/۱۲۰	توسعه ژئوتوریسم بر شاخص فرهنگی گردشگری پایدار تاثیر دارد.
تایید	۰/۱۴۷	۲/۸۷۷	توسعه ژئوتوریسم بر شاخص تکنولوژیکی گردشگری پایدار تاثیر دارد.
تایید	۰/۶۵۷	۲۱/۸۰۶	توسعه ژئوتوریسم بر شاخص اکولوژیکی گردشگری پایدار تاثیر دارد.
تایید	۰/۱۲۲	۲/۶۹۹	ایجاد ژئوپارک بر شاخص اقتصادی گردشگری پایدار تاثیر دارد.
تایید	۰/۱۷۱	۳/۸۲۴	ایجاد ژئوپارک بر شاخص اجتماعی گردشگری پایدار تاثیر دارد.
تایید	۰/۱۵۰	۳/۰۰۲	ایجاد ژئوپارک بر شاخص سیاسی گردشگری پایدار تاثیر دارد.
تایید	۰/۱۷۷	۳/۷۵۷	ایجاد ژئوپارک بر شاخص فرهنگی گردشگری پایدار تاثیر دارد.
تایید	۰/۳۶۳	۷/۲۰۹	ایجاد ژئوپارک بر شاخص تکنولوژیکی گردشگری تاثیر دارد.
تایید	۰/۳۵۹	۶/۹۵۴	ایجاد ژئوپارک بر شاخص اکولوژیکی گردشگری تاثیر دارد.

در این بخش فرضیه‌های تحقیق مورد بررسی قرار گرفته‌اند، با توجه به نتایج بدست آمده تمامی فرضیه‌های مورد تایید قرار گرفته‌اند. شاخص‌های مربوط به برازش مدل به همراه مقادیر مطلوب آن آمده است.

جدول ۴. شاخص‌های برازش مدل تحقیق

معیار متغیر	اعتبار مرکب	میانگین واریانس استخراج شده	ضریب تعیین
علائم اختصاری	CR	AVE	R Square
شاخص اقتصادی	۰/۹۳۹۸۶	۰/۷۹۶۳۷	۰/۲۲۹۷۷
شاخص اجتماعی	۰/۷۷۵۳۰	۰/۵۴۷۱۷	۰/۲۰۹۲۸
شاخص سیاسی	۰/۸۱۱۶۰	۰/۶۰۷۱۷	۰/۱۲۴۳۹
شاخص فرهنگی	۰/۸۵۹۵۳	۰/۶۳۳۹۹	۰/۳۳۰۰۵
شاخص تکنولوژیکی	۰/۷۱۸۴۱	۰/۴۳۶۱۳	۰/۲۲۹۷۷
شاخص اکولوژیکی	۰/۸۴۶۳۱	۰/۷۹۶۳۷	۰/۴۲۳۳۹
توسعه ژئوتوریسم	۰/۷۹۶۹۶	۰/۴۹۸۰۲	-----
ایجاد ژئوپارک	۰/۸۷۵۲۰	۰/۶۳۶۹۸	-----

نتیجه گیری

جهانگردی از مهمترین فعالیتهای انسان معاصر است که همراه با به وجود آوردن تغییراتی شگرف در سیمای زمین، تحولاتی بنیادی در شرایط اقتصادی، فرهنگی و آداب و رسوم به وجود آورده است. بررسی وضعیت نواحی و سرزمین‌هایی که همه ساله و در فصل‌های مختلف مورد بازدید جهانگردان قرار می‌گیرند، نشان می‌دهد تغییرات ناشی از جهانگردی در آن‌ها بسیار چشمگیرتر و مهم‌تر از تغییراتی است که ناشی از گسترش سایر فعالیتهای اقتصادی است. به طور نمونه تجهیزات مورد نیاز جهانگردان نظیر مهمانسراها، رستوران‌ها و مکان‌های تفریحی که در کرانه‌های دریاها، نواحی کوهستانی، مناطق جنگلی و در اطراف چشمه‌های آب گرم معدنی تأسیس شده‌اند، گویای نقش و تأثیر جهانگردی در دگرگون ساختن چهره زمین است. کشور ایران با پیشینه تمدنی کهن و جاذبه‌های متنوع تاریخی، فرهنگی و زیست محیطی هنوز از مزایای این صنعت در جایگاه و سهم متناسب با خود استفاده نکرده است و با وجود اینکه در تمامی برنامه‌های توسعه سال‌های اخیر، به راهیابی از اقتصاد تک محصولی متکی بر صادرات نفت تأکید شده، ولی در مقام عمل موفقیتی در این زمینه بدست نیاورده است. توسعه گردشگری می‌تواند به عنوان فرآیند تعریف شود که از طریق آن یک جهانگرد اطلاعات را بر مبنای تجربیات مختلف و متنوع در مقصد دریافت، انتخاب، سازمان دهی و تفسیر می‌کند و یک تصویر معناداری از ارزش توسعه گردشگری ایجاد می‌کند. به طور کلی صنعت توریسم از دو جهت دارای اهمیت است: اولاً موجب آشنایی مردم با دیگر فرهنگ‌ها، نژادها، اقوام، سرزمین‌ها، گویش‌ها و... می‌شود و ثانیاً از نظر اقتصادی یکی از منابع مهم درآمد و ارز و نیز ایجاد اشتغال محسوب می‌شود که امروزه جنبه اقتصادی آن بیشتر مورد توجه قرار گرفت است. گردشگری در بسیاری از کشورهای بزرگ و کوچک جهان، از بزرگ‌ترین و سودآورترین صنایع آن کشورها است. آمار نشان می‌دهد ۱۱ درصد نیروی کار در کشورهای توسعه یافته در بخش توریسم فعال بوده و سالانه ۳۰ تا ۴۰ میلیارد دلار در آمد از این راه نصیب این کشورها می‌شود. جهانگردی یکی از مطمئن‌ترین، پاک‌ترین و ارزان‌ترین منابع کسب درآمد ارزی است. آگاهان اقتصادی معتقدند گردشگری بخشی از مجموعه عظیم اقتصاد است که در حد بسیار زیادی با رگه‌های فرهنگی گره خورده است. کشور ایران با پیشینه تمدنی کهن و جاذبه‌های متنوع توریستی و موقعیت برجسته اقلیمی، ضمن آن که خواهان منافع اقتصادی ناشی از صنعت توریست از جمله اشتغال‌زایی و درآمد ارزی است، بر حفظ ارزش‌های متعالی و هویت فرهنگی و تمدنی خود نیز تأکید دارد که در این زمینه لازم است قدم‌های مهمی برداشته شود. برخی از پژوهش‌ها حاکی از این است که ساکنین به احتمال قوی توسعه گردشگری را حمایت می‌کنند و در فعالیتهای گردشگری شرکت می‌کنند در زمانی که آن‌ها یک نسبت سود- هزینه مثبت را درک می‌کنند.

نگرش‌ها و رویکردهای ساکنین در جهت مسائل گردشگری سطح حمایت آن‌ها برای توسعه گردشگری می‌تواند بسته به هویت ارزیابی متغیر باشد. بر این اساس، ادبیات توسعه گردشگری حاوی مطالعاتی است که پیش بینی رویکردها و نگرش‌های گردشگری،

دلبستگی و وابستگی جامعه، رضایت زندگی جامعه و کیفیت زندگی را از طریق کاربرد شاخص‌هایی نظیر سود اقتصادی، رشد شخصی و مدت زمان باقی ماندن در مقصدهای گردشگری را بررسی کرده‌اند. از آنجایی که ارزش گردشگری با گذشت زمان تغییر کرده است، توجهات به ارزش اقتصادی به نسبت سایر موارد بیشتر از همه جلب شده است، همچنین نگاه انداختن به ارزش ادراک شده توسعه گردشگری در زمینه بهبود کیفیت زندگی، یا سعادت و رفاه ساکنین جامعه مهم و حائز اهمیت می‌باشد. ارزش ادراک شده توسعه گردشگری به عنوان یک موضوع مهمی برای بحث‌ها در نظر گرفته شده است، و در پژوهش‌های بازاریابی به عنوان یک ساختار کلیدی تلقی می‌شود که درک رفتارهای مشتری را تسهیل می‌بخشد. این منطقه از نظر تنوع گونه‌های حیات وحش و زیستگاه‌ها مجموعه‌ای از جانوران شاخص جنگل‌های هیرکانی را در خود جای داده است. غنای طبیعی این منطقه از نظر حیات وحش آن را به زیستگاه با ارزشی در میان شبکه مناطق چهارگانه سازمان حفاظت محیط زیست تبدیل کرده است. تبدیل اراضی جنگلی به زمین‌های زراعی، قطع درختان جهت مصارف سوخت، دامداری متحرک و تخلف در شکار از فعالیت‌های تخریبی منطقه بشمار می‌روند. در ادامه با توجه به نتایج بدست آمده از تحقیق پیشنهادهایی به صورت زیر ارائه می‌شود:

- استان گیلان دارای یکی از غنی‌ترین منابع گردشگری در زمینه‌های مختلف فرهنگی، طبیعی و تاریخی در ایران است و مشهور ایران نیز بر اساس معیارهای یونسکو یکی از ده کشور بزرگ جهان از نظر داشتن جاذبه‌های گردشگری اعم از تاریخی، مذهبی، طبیعی و غیره محسوب می‌شود. ایران تاکنون ۷ درصد تا ۹ درصد از بازار گردشگری را به خود اختصاص داده است که این رقم در برنامه ریزی که برای سال ۱۴۰۴ تدوین شده حدود ۲ درصد در نظر گرفته شده است و از درآمدهای گردشگری در جهان فقط ۶ درصد را به خود اختصاص داده است که در مقایسه با کشورهای دیگر رقم بسیار پایین است، در این راستا پیشنهاد می‌شود به مقوله بازاریابی گردشگری و معرفی مناطق برجسته گردشگری توجه بیشتری شود.

- تجربه نشان داده است هرکجا گردشگری به طور اتفاقی و بدون برنامه‌ریزی و استراتژی مشخص توسعه یابد، مشکلات زیست محیطی و اجتماعی متعددی به وجود می‌آورد و در درازمدت مشکلات گردشگری بیشتر از فوایدش می‌شود. براین اساس، توسعه صنعت گردشگری ایجاب می‌کند همه سازمان‌های متولی و مسئول این صنعت در استان گیلان، علاوه بر تمایل همکاری می‌ببین که معمولاً بیانیته همه آن‌هاست، به صورت عملی و اجرایی نیز با هم همکاری همه جانبه داشته باشند.

- در کشورهای مختلف از جمله ایران به عنوان یکی از پنج کشور بالقوه در زمینه جذب گردشگر خارجی ضعف توجه به مؤلفه همکاری سازمانی مبتنی بر حکمروایی، یکی از چالش‌های اساسی توسعه گردشگری است؛ به طوری که علیرغم ظرفیت‌ها، این فعالیت سهم ناچیزی در درآمد ملی دارد. کارشناسان این حوزه عقیده دارند مهمترین عامل عدم کارایی و اثربخشی مثبت گردشگری در تحقق اهداف، مسئله نهادی و هماهنگی است. تعدد نهادهای تصمیم‌گیری و سیاستگذاری در مدیریت گردشگری مشکلاتی را به وجود آورده است. مطالعات نشان می‌دهد در توسعه همکاری‌های بین‌سازمانی در صنعت گردشگری رهبری، عضویت، سازوکار ارتباطی محیطی، راهبرد، هدف و مقصود، وظایف، ساختارها و دستگاه‌ها از عوامل بسیار مهمی است که باید در نظر گرفته شود.

References

- Aghajani, H., & Azkia, M. (2015). Sociological Analysis of Tourism Industry Impacts on Regional Development of Guilan Province (Case Study: Rasht City). *Iranian Journal of Social Development Studies*, 7(4), 28-7. (In Persian)
- Ahmadzadeh, Z., AmirAhmadi, A., Zanganeh Asadi, M.A., & Ranjbar, M. (2016). *Applied study of cultural, anthropological and geological and tourism potentials of Damavand region for introduction and registration as National Geopark*. Thesis for obtaining a Ph.D thesis, Hakim Sabzavari University, Faculty of Geography. (In Persian)
- Akbari Samani, N., Badri, S. A., & Salmani, M. (2013). Sustainable Rural Tourism Evaluation Case Study: Saman-Shahr-e-Kord District. *Journal of Geography and Urban-Regional Planning*, 1(1), 29-48. (In Persian)
- Alvani, S.M., & Piruzbakht, M. (2006). *Tourism Management Process*. Tehran: Office of Cultural Research Publications. (In Persian)

- AmirAzodi, T. (2011). Investigation of Economic and Natural Capabilities of Qeshm Geopark (SWOT Analysis Model). *Qeshm National Conference and Future Vision, Qeshm Free Zone Organization. (In Persian)*
- Amorfini, A., Bartelletti, A., & Ottria, G. (2015). *Enhancing the Geological Heritage of the Apuan Alps Geopark (Italy)*. In From Geoheritage to Geoparks (pp. 199-214). Springer International Publishing.
- Amrollahi Biyuki, N., Nazari Dehghi, A. (2015). The effects of Isfahan tourists' mental image on its sustainable tourism development. *Journal of Tourism Management Studies*, 10(31), 103-129. (In Persian)
- Arbabi Sabzevari, A. (2014). Evaluation of Geotourism Potentials and Sustainability in Sustainable Development (Case Study: Sarab Darband in Sahneh City). *Journal of Natural Geography*, 7(26), 65-86. (In Persian)
- Boley, B. B., Nickerson, N. P., & Bosak, K. (2011). Measuring geotourism: Developing and testing the geotraveler tendency scale (GTS). *Journal of Travel Research*, 50(5), 567-578.
- Bruno, D. E & Perrotta, P. (2010). A Geotouristic Proposal for Amendolara Territory (Northern Ionic Sector of Calabria, Italy). *Geoheritage*, 4(4), 139-151.
- Comanescu, L. & Nedelea & Dobre R. (2011). Evaluation of Geomorphosites in Vistea Valley (Fagaras Mountains-Carpathians, Romania). *International Journal of the Physical Sciences*, 6(5), 1161 -1168.
- Costa, F. (2011). Volcanic Geomorphosite Assessment Thr Last Eruption; on April to May 1995, Withen the Natural Park of Fogo Island, Cape Verde. *Geojournal of Tourism and Geosites*, 5(2), 8167-177.
- Delshad, A., Abu Hasham Abadi, F., & Qassimatin Sahebi, I. (2018). Prioritizing and Determining Relationships of Sustainability Indicators of Tourism Development. *Journal of Tourism Management Studies*, 12(39), 73-94. (In Persian)
- Dingwal, P., Weighell, T., & Bedman, T. (2005). *Geological world heritage: A global framework protected Area programme- IUCN- September 2005*.
- Divsalar, A. (2013). Investigating the role of geotourism in sustainable cultural development of coastal cities. *Journal of Spatial Geographical Preparation*, 3(8), 79-98. (In Persian)
- Dong, H., Song, Y., Chen, T., Zhao, J., & Yu, L. (2014). Geoconservation and geotourism in Luochuan loess national geopark, China. *Quaternary International*, 334, 40-51.
- Dowling, R. K. (2011). Geotourism's global growth. *Geoheritage*, 3(1), 1-13.
- Eidi, M. B., Ziyari, K., & Bandarabad, Alireza. (2013). Feasibility Study of Geopark-Tourism Establishment in Golestan Province with Emphasis on Sustainable Tourism-Based Regional Development. *National Conference on Tourism Industry Development with Emphasis on National Parks and Wetlands Focused on Golestan Province. (In Persian)*
- Fakhari, S., Ghanvati, E., & Karam, A. (2012). A Review of the Process of Geotourism Developments and Its Models in Iran. *Geographical Land*, 1(1), 1-91. (In Persian)
- Farsani, N. T., Coelho, C. O., Costa, C. M., & Amrikazemi, A. (2014). Geo-knowledge management and geoconservation via geoparks and geotourism. *Geoheritage*, 6(3), 185-192.
- Fassoulas, C., Paragamian, K., & Iliopoulos G. (2007). Identification and Assessment of Cretan Geotopes; Bulletin of Geological Society of Greece. Proceedings of the 11 International Congress Athens.
- Fennel, D. (2003). *Ecotourism. Abingdon*. New York.
- Feuillet, T., & Sourp, E. (2011). Geomorphological Heritage of the Pyrenees National Park (France). *Assessment, Clustering, and Promotion of Geomorphosites; Geoheritage*, 3, 151-162.
- Frey, M. L., Schäfer, K., Büchel, G., & Patzak, M. (2006). Geoparks: a regional, European and global policy (pp. 96-117). *Elsevier, Ltd.: Oxford*.
- Gordon, J. (2011). Rediscovering a Sense of Wonder: Geoheritage, Geotourism and Cultural Landscape Experiences. *Geoheritage*, 4(1-2), 65-77.

- Hose, Tl Af, & Vasiljević, Ds At (2012)l Defining the nature and purpose of modern geotourism with particular reference to the United Kingdom and South-East Europe. *Geoheritage*, 4(1-2), 25-43.
- Kalantari, M., Bazdar, F., & Ghezelbash, S. (2011). Feasibility analysis of sustainable development emphasizing geotourism attractions using SWOT analysis. Case study: Qeshm Island Geo Park. In *International Conference on Biology, Environment and Chemistry IPCBEE* (Vol. 24).
- Khajegan, M., Waqarfard, H., & Shahdadi, A. (2014). *Study of Geopark Capacities for Tourism Development in Qeshm Island with Emphasis on Ecotourism with SWOT*. Dissertation for Masters Degree in Hormozgan University, Faculty of Agriculture and Natural Resources. (In Persian)
- Kouzegar, M., Fotouhi, S., & Ghanbari, S. (2011). *Geotourism potential assessment on the coast of Oman in Sistan and Baluchestan province*. Thesis for Master Degree in Sistan and Baluchestan University, Faculty of Geography. (In Persian)
- Mahouti, G., & Tayyeban, M. (2018). *Environmental Impact Assessment of Sustainable Tourism Development in Anzali Port. Fourth National Conference on Sustainability and Resilience from Arman to Reality*, Qazvin, Islamic Azad University, Qazvin Branch. (In Persian)
- Mohammad Khan, S., -Weisi, A.K., & Rayahi, S. (2018). Potential Assessment of the Geosciences Capabilities of the Shaho Mountain Massif Using GAM Polarity. *Journal of Tourism Management Studies*. 12(38), 83-110. (In Persian)
- Mohseni, R. A. (2009). Sustainable Tourism in Iran: Functions, Challenges and Strategies. *Journal of Geographical Space Science*, 9(28), 149-171. (In Persian)
- Mojtaba Zadeh Khanghahi, H., & Parsaei Raouf, P. (2018). Investigating the Role of Local Communities in Sustainable Development According to Qeshm Geopark Capabilities. *Tourism and Future Vision*. 4(3), 127-139. (In Persian)
- Newsome, D., & Dowling, R. (2010). *Setting an agenda for geotourism*. Geotourism: The Tourism of Geology and Landscape, 1-13 Ollier, C. (2012). *Problems of geotourism and geodiversity*. *Quaestiones Geographicae*, 31(3), 57-61.
- Olliver, C. (2012). Problems of geotourism and geodiversity. *Quaestiones Geographicae*, 31(3), 57-61.
- Pereira, P., Pereira, D., & Caetano, A. (2007). Geomorphosite assessment in Montesinho Natural Park (Portugal). *Geographica Helvetica*, 62, 159-168.
- Pralong, J. (2005). A method for Assessing Tourist Potential and Use of Geomorphological Sites; Géomorphologie. *Relief, Processus, Environnement*, 3, 189-196.
- Razvani, M. R. (2009). *Rural Tourism Development (Sustainable Tourism Approach)*. Tehran: Samt Publications. (In Persian)
- Reynard, E. (2008). Scientific Research and Tourist Promotion of Geomorphological Heritage. *Geogr. Fis. Dinam. Quat*, 31, 225-230.
- Reynard, E., Coratza, P & Giusti, C. (2011). Geomorphosites and Geotourism. *Geoheritage*, 3(3), 129-130.
- Rovere, A., Vacchi, M., Parravicini, V., Bianchi, C. N., Zouros, N., & Firpo, M. (2011). Bringing Geoheritage Underwater: Definitions, Methods, and Application in Two Mediterranean Marine Areas. *Environ Earth Sci*, 64, 133-142.
- Saadat, S., Amirkhani, M., & Bandarz, Z. (2011). The Role of Geoparks in Qeshm Tourism Industry. Qeshm National Conference and Future Vision, Qeshm Free Zone Organization. (In Persian)
- Sai-leung, N. G., Jiangfeng, L. I., Shiming, F., & Young, C.Y. NG., (2010). Geodiversity and Geoconservation in Hong Kong. *Asian Geographer*, 27(1 -2), 1-11.
- UNESCO Global Geo park Network. (2006). Guideline and criteria for national Geoparks seeking UNESCO- assistance to join the global Geo parks network.

- Vujicic, M., Vasiljevic, D., Markovic, S., Hose, T., Lukic, T., Hadzic, O., Janievic, S., (2011). Preliminary Geosites Assessment Model (GAM) and Its Application on Fruska Gora Mountain. *Potential Geotourism Detinarion of Serbia; Acta Geographica Slovenica*, 2(51), 361-377.
- Wang Lili, Tian Mingzhong, Wen Xuefeng, Zhao Longlong Song, Jiling, Sun Meng, Wang, H., Lan Y., & Sun M. (2014). Geoconservation and Geotourism in Arxan-Chaihe Volcano Area, Inner Mongolia, China. *Quaternary International*, In Press, Corrected Proof.
- Zauros, N., (2004). *The European Geo parks network-Geological heritage protection and local development*, 207, 3.
- Zwoliński, Z., & Stachowiak, J. (2012). Geodiversity map of the Tatra National Park for Geotourism. *Quaestiones Geographicae*, 31(1), 99-107.

How to cite this article:

Sabouri, T., Servati, M., Jedari Eyvazi, J. (2020). Explaining the impact of geotourism development and geopark creation with an emphasis on sustainable tourism indicators in Dorfak and Deilman Region of Guilan Province. *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 15(1), 1-17.

http://jshsp.iaurasht.ac.ir/article_672849.html

Explaining the Impact of Geotourism Development and Geopark Creation with an Emphasis on Sustainable Tourism Indicators in Dorfak and Deilman Region of Guilan Province

Tahere Sabouri*

Ph.D. in Geomorphology, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran. Iran

Mohamadreza Servati

Professor Dep. of Natural Geography, Faculty of Earth Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Jamshid Jedari Eyvazi

Professor Dep. of Natural Geography, Faculty of Earth Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Received: 21 November 2017

Accepted: 07 December 2018

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In recent years, the tourism industry has become one of the largest economic sectors in the world. According to statistics provided in 2015, the tourism industry accounts for 10% of global GDP, 7% of global exports, and the worldwide employment rate, with 1 out of 11 jobs estimated. Geotourism as a branch of nature tourism has a great potential for sustainable development. Geopark is one of the ways to expand geotourism, recording unique geological areas. Considering the potentials of the Deilman region, especially Dorfak and the surrounding landforms, however, there have been no studies and studies on geotourism and geopark. The main purpose of this study was to investigate the impact of geotourism development and creation of geopark on sustainable tourism indices.

Methodology

It is a correlational study. In correlation research, the purpose is to determine if there is a relationship between two or more quantitative variables, and if so, what is its size and extent? In correlation research, the purpose is to determine if there is a relationship between two or more quantitative variables, and if so, what is its size and extent? The purpose of this study is to investigate the quantitative relationship between the variables presented in the hypotheses and their quantitative nature. A questionnaire was also used to collect data. The research method was correlational as well as the sampling method in this research was a purposive judgmental sampling method and the sample included 66 senior experts of the General Office of Cultural Heritage, Handicrafts and Tourism in Gilan province. Data were analyzed using Smart PLS and SPSS software.

Results and Discussion

Gilan province with its central city of Rasht has been of great geopolitical importance from the past to the present. Investigating the interaction between human and nature in the study area indicates that two parameters of climate and slope are the final causes of formation of current

*Corresponding Author:

Email: t_saboory23@yahoo.com

structure and its function. Climatic conditions of 22 ° C with appropriate temperature, mean annual temperature, average annual precipitation is 1173 mm is the most important factor is soil formation and the formation of vegetation is considered as broadleaf mixed with canopy covering an average density of about 70%. The structure and function of existing habitats have also played an important role in the process of soil evolution, erosion control, diversity of ecological nets, and the propagation of wildlife. Even the livelihoods and socioeconomic status of the forest dwellers and residents have been affected by the climatic phenomena of the region and the function of forests. So that due to the altitude difference of 2400 meters at a horizontal distance of about 10 kilometers, and the temperature difference and changing weather conditions have led to vertical migration of foresters and some villagers in Dorfak region like Zardkooh tribes of Bakhtiari. On the other hand, high slope of the region (70% of the region has slope above 40%) has been the most important factor in preserving habitats. So that with decreasing slope to the plain due to conversion of forest lands and agricultural lands, the amount of forest decreased steadily. Eventually the rubble of the city of Sihakal is formed downstream of the area, which is the result of such destruction. The steep slope has had a dual role for residents and their activities.

Conclusion

The steep slope and the unfavorable topography have, however, prevented the development of infrastructural structures such as the road, the city in the region, and consequently reduced the concentration of population in the area. On the other side, the generations of foresters who have been present in the region for generations have replaced their livelihoods with farming as opposed to the plains. For this reason, forested families opted for optimal use of the forest space by following the system of territoriality around the permanent springs of the area. Genesis 70 villages and 22 cow-pens mostly less than 10 households be due to following the above pattern. This role of slope has been detrimental to forest growth and wildlife safety through the expansion of livestock and small-scale dispersal. The area has a variety of forms of elevation, deep valleys, high and steep slopes, forested lands and mountain ranges. In addition to the natural landscape of the area, parts of it have been transformed by livestock and agricultural activities, and as a result, the forests and rangelands of the thorns and the legal lands and villages form the deformed parts of the region.

Keywords: Sustainable tourism indicators, geotourism, geopark, Dorfak and Dilman Regions, Gilan Province